

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

- В.Т. Бусел- К.: Перун, 2001.- С. 1234.
3. Колесникова О.В. Ролевые игры в обучении иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 1989. – № 4. – 110 с.
 4. Grey E., Evans V. Welcome. – Express Publishing, 2011. – P. 13, 56.
 5. Hornby A. Oxford Advanced Learner dictionary of current English.- Oxford University Press, 2000. – P. 257.
 6. Strange D. Chatterbox. – Oxford University Press, 2004. – P. 8, 15.

Прокопишина К.Н.*

РОЛЬОВА ГРА ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ В УЧНІВ НАВИЧОК АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті висвітлено переваги використання в навчальному процесі рольової гри як методу підвищення ефективності навчання англomовної комунікації.

Згідно з сучасними вимогами Державного освітнього стандарту, процес навчання англійській мові має бути спрямований на комунікативну діяльність, чого можна досягти зокрема через використання на уроках методу рольової гри. Школа сьогодні має орієнтуватися на потреби учня та суспільства і поєднати практику ефективної передачі знань із мотиваціями особистості. Використання рольової гри на уроках англійської мови для розвитку в учнів навичок англomовної комунікації є доцільним, оскільки стимулює мовленнєву діяльність учня та створює сприятливі умови для спілкування, свідченням чого є активне й невимуслене спілкування школярів англійською мовою під час проведення уроків у 4-11 класах. Гра створює умови, за яких учні із різними рівнями мовленнєвих умінь та навичок працюють, не помічаючи цієї різниці. Загальновідомо, що різна навчальна інформація сприймається по-різному. Відомо, що 70% інформації засвоюються під час навчальних дидактичних ігор, а 50% – у групових дискусіях, у той час як інші методи навчання не дають таких результатів засвоєння інформації [5, с.8].

Мета статті: довести доцільність використання рольових ігор на уроках англійської мови як методу розвитку в учнів навичок англomовної комунікації.

Ще А.С.Макаренко зазначав: «Одним із важливих методів на уроці є гра. Я вважаю, що помилково вважати гру одним із занять дитини, у дитячому віці. Гра – це норма і дитина повинна завжди грати, навіть коли робить серйозну справу...» [9, с.2].

Гра допомагає зробити процес навчання англійської мови цікавим, захоплюючим. На думку вчителів англійської мови Таврійської ЗОШ I-III ступенів Голопристанського району Херсонської області, це дійсно так.

Дуже часто ми використовуємо гру на уроках англійської

* Прокопишина К.Н.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

мови, у навчальному процесі, тому що саме в грі будуються взаємини з учнями класу. Ці взаємини лежать в основі особистісного підходу, тому що гра – це не розвага, а особливий метод стимулювання активності учнів у мовленнєвій діяльності. Доречно звернути увагу, що вчителі англійської мови постійно орієнтовані на комунікацію як мету навчання школярів англійської мови.

Відомо, що термін «комунікація» означає спілкування, передачу інформації від людини до людини в процесі діяльності [1, с.5].

На думку українського вченого Є.І.Пасова, «комунікативність передбачає мовну спрямованість навчального процесу, яка полягає в практичному користуванні мовою» [8, с.40].

Саме практичне використання англійської мови – це кінцева мета навчання англійської комунікації.

Майже всі учні бажать оволодіти англійською мовою, але зіткнення з різноманітними труднощами на шляху до досягнення мети в багатьох із них призводить до зниження мотивації, зникає активність, послаблюється воля, погіршується успішність.

Тому педагогам завжди хочеться мати на своїх уроках «родзинку», яка б викликала інтерес до вивчення теми і служила б своєрідним сигналом для відновлення в пам'яті учнів раніше вивченого матеріалу. Важливо стимулювати мовлення, заохочувати учнів до активних мовленнєвих дій під час навчання англійської комунікації. Таким чином ми зможемо реалізувати взаємодію та співпрацю вчителя з учнем, а також розвивати інтерес учня до вивчення мови. Одним з основних таких стимулів є гра.

Гра – рід діяльності, вільної та свідомої, яка дає дитині не тільки насолоду, але й дозволяє самостверджуватись у заняттях, які її цікавлять.

Гра – розумна, планомірна, підпорядкована певним правилам діяльність. За визначенням Л.С.Виготського, гра є природною формою праці дитини, властивою лише їй формою діяльності. Особливість дитячої гри в тому, що її мотив не в результаті, а в змісті ігрової дії. Ігрові ситуації сприяють створенню особливого простору навчальної діяльності, у якому учень готується до вирішення життєво важливих проблем і реальних ускладнень. За висловом Л.С.Виготського, «гра – це арифметика соціальних відносин» [4, с.232]. Це, зокрема рольова гра.

Згідно з визначенням українських учених, рольова гра – це імпровізоване розігрування заданої ситуації [3, с.93]. Згідно з Оксфордським словником – це навчальна діяльність, де ви виступаєте в ролі будь-якої людини в певній ситуації [7, с.1155].

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Рольова гра як навчальна, або дидактична, поєднує в собі риси ігрової та навчальної діяльності. У навчанні англійської мови рольова гра є насамперед мовленнєвою діяльністю учнів, під час якої вони програють різноманітні соціальні та міжособистісні ролі, реалізуючи при цьому жести, пози, міміку, контакт очей, тощо [9, с.28].

Рольові ігри можуть ефективно використовуватись на різних етапах навчання. Щодо віку учнів, доцільно використовувати різні типи рольових ігор для кожної вікової категорії, наприклад, рольові ігри казкового змісту – для учнів молодшого шкільного віку.

Рольова гра допомагає реалізувати основний принцип – комунікативної спрямованості англійської мови. Вона сприяє підвищенню в учнів мотивації вивчення англійської мови, дозволяє враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів, їхні інтереси й нахили, моделюючи ситуації реального спілкування.

Відомо, що нудьга на уроках – найнебезпечніший ворог навчання. Знання, які не підкріплюються, не зіграються позитивними емоціями, залишають учня холодним і пасивним, не зачіпають за живе, швидко забуваються, вилітають з голови. Саме уроки, де є рольові ігри, запам'ятовуються учнями краще. Урок можна дати, можна провести, але найкраще виконати, як виконує свою роль артист на сцені. Саме так учителі школи намагаються заохочувати учнів: щоб вони були ніби артистами, вивчаючи ту чи іншу тему на уроці англійської мови. Учні мають можливість розвивати таким чином свої навички англійської комунікації. Використання рольових ігор зближує учителів з учнями, сприяє розвитку логічного мислення учнів, тренує їхню пам'ять, увагу, формує пізнавальну, інформаційну компетентність.

Здебільшого на уроках вчителі використовують рольові ігри керовані, спрямовані. Ми використовуємо картки, які дають змогу подати інформацію по секрету від партнера або класу. Такий метод роботи сприяє непідготовленому спілкуванню в діалозі на уроці. Якщо мовна підготовка учня недостатня, пропонуємо йому переклад з англійської мови на рідну. Потім потреба учня в перекладі поступово зникає. Таким чином, використання навчально-мовленнєвої ситуації спонукає учнів до спілкування, керує їхньою мовленнєвою поведінкою:

Метод рольової гри можна застосовувати для формування та вдосконалення мовних навичок, розвитку вмінь у всіх видах мовленнєвої діяльності та з метою контролю.

Популярними серед учнів є такі соціальні ролі, як мандрівник, турист, іноземець, спортсмен, актор, режисер, репортер, журналіст, директор школи та ін. Слід зазначити, що, крім позитивних ролей, учням можна давати також ролі негативних

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

героїв. Це сприятиме вихованню в них нетерпимості до хвастощів, лінощів, недисциплінованості. Багато залежить від уміння вчителя дати правильну настанову, зорієнтувати учнів на адекватне сприймання діалогів. Кінцевою метою рольової гри є відпрацювання комунікативних навичок та вмій. Учасники рольової гри не тільки роблять повідомлення з певної теми, але й невимушено вступають у бесіду, намагаються підтримати її, цікавляться думкою інших, обговорюють різні точки зору, кожен прагне висловити свою думку, і таким чином розмова стає невимушеною, що, власне, і є реалізацією комунікативного підходу. Адже створена умовна ситуація, у якій відбувається невимушене спілкування з обігруванням соціальних ролей, тобто моделюються реальні умови комунікації.

Рольова гра допомагає зробити процес навчання цікавим, захоплюючим. Під час рольової гри діти виступають суб'єктами ігрового процесу, його активними творцями. У гри навіть інтелектуально-пасивна дитина спроможна виконати таке завдання, яке їй важко дається у звичайному житті, тому що тут існує певна умовність і немає такої жорстокої смуги оцінювання, яку відчуває на собі школяр з перших же днів навчання, адже це гра. Відчуття рівності, атмосфера захопленості дають можливість учням подолати скутість, зняти мовний бар'єр, втому, знизити тривожність, напруження, негативне ставлення до навчальної діяльності.

Рольова гра сприяє розумінню почуттів інших учасників гри. Створюються умови, коли учні розв'язують певну проблему, обігрують ролі, створюють сприятливі умови для обговорення. Кінцева мета рольової гри – набуття нових знань та їх відпрацювання до рівня навичок, процес пізнання визнається першорядним. Ідея використання рольової гри полягає в тому, щоб дати можливість учням потренуватись у спілкуванні з оточуючими, взявши на себе ролі за сценарієм. Тобто рольову гру можна розглядати, як прийом та засіб особистісно орієнтованого підходу. Адже умови проведення гри надають можливості вибору партнерів і груп з урахуванням спільності інтересів, варіативних мовленнєвих завдань, розмежування режимів виконання та обсягу вправ для учнів з різними рівнями володіння мовленнєвою діяльністю, тощо. У гри розвиваються творчі, розумові здібності дитини, в ній передачається прийняття рішення: як вчинити, що зробити, як виграти. За допомогою гри добре відпрацьовується вимова, активізується лексичний та граматичний матеріал, розвиваються навички аудіювання, усного мовлення. Спілкування, яке є основною метою навчання іноземної мови, є ситуативним, адже воно завжди відбувається в певній ситуації. Рольова гра є чудовою основою для навчання спілкування, тому що в ній задаються умови та ролі, які моделюють реальні життєві ситуації.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Пропонуємо поради Лівінстона, які стануть у нагоді під час підготовки й проведення рольової гри. Учитель англійської мови повинен звернути увагу на:

- мовленнєву підготовку учнів – крім формальної мовленнєвої практики робота вчителя повинна бути спрямована на використання учнями мовленнєвих засобів у різних типах мовленнєвої діяльності, у різних ситуаціях та умовах;
- культурний та ситуаційний фактори – англійський спосіб дій слід практикувати в ситуаціях, поки він не перетвориться на автоматичну поведінку учня;
- фактичну підготовку – учні повинні знати конкретні умови, перш ніж впевнено зіграти роль;
- потреби, інтереси та досвід учнів.

Учитель повинен переконатися, що учні можуть вільно оперувати необхідними для ситуації вербальними та невербальними мовними засобами і це оперування не викликає в них суттєвих труднощів. Рольова гра – це діяльність, яка надає учневі можливість практичного застосування мовних засобів, аспектів рольової поведінки. Отже, знання мовних засобів та уміння й навички оперування ними мають бути вже засвоєні до моменту проведення рольової гри. Іншими словами, рольова гра буде неефективною, якщо учні не будуть попередньо підготовлені.

Підготовка учнів, яку заздалегідь повинен провести вчитель, має декілька етапів:

I етап – традиційна мовна практика – вправи, спрямовані на засвоєння граматичних структур та лексики. На цьому етапі доцільно використовувати такі види вправ, як: виправлення граматично та лексично неправильних речень; заповнення пропусків; вибір правильних відповідей.

II етап – складання діалогів, застосовуючи такі види вправ, як: побудова діалогів, заповнюючи пропуски, коли ситуація чітко окреслена; складання діалогу всім класом – за зразком.

III етап – робота з діалогами, які складають у парах або у групах на основі засвоєного мовного матеріалу.

IV етап – вправляння у техніці розмов, зокрема, використання службових фраз, таких як: «I see...», «You know...», впізнавання та практикування діалогів від носіїв мови.

V етап – використовується техніка заміни невідомих слів синонімами, для чого доцільно застосовувати вправи на пояснення слів іноземною мовою, наприклад: «few» – 'not many', «cause» – 'reason'.

VI етап підготовки до проведення рольової гри – робота в групах, типи якої потрібно варіювати. Завдання доцільніше пояснювати на початку, щоб подальша робота проходила з мінімальним втручанням учителя [6, с.127].

Рольова гра «Концерт улюбленої музичної групи» роз-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

рахована на два рівні володіння мовленнєвими уміннями та навичками та парну роботу. Учні роздаються карточки і, ознайомившись з завданням, вони розігрують свої ролі.

Завдання для учнів з високим рівнем мовленнєвих умінь та навичок:

Pupil A.

You're going to the concert of your favourite group.

Buy tickets and something else. But remember that you have got only 50 Hr.

Pupil B

You're shop-assistant. You sell tickets posters, badges with emblem of popular group.

Help customer to choose everything that he / she wants.

Завдання для учнів з низьким рівнем мовленнєвих умінь та навичок:

Pupil A

You're going to the concert of your favourite group.

You want to buy tickets, 2 badges for your friend and poster for your classmates. But remember that you have got only 10 Hr.

Отже, використовуючи рольову гру в ситуаціях, наближених до реального спілкування, учителі створюють умови для розвитку в учнів навичок англomовної комунікації. При цьому школярі мають можливість відчувати себе вчителем, продавцем, лікарем, що є додатковим стимулом для їхньої мовленнєвої діяльності. Використання методу рольової гри надає можливість розвивати творчі здібності дітей під час англomовної комунікації за рахунок того, що вчителі обмежуються тільки поясненням завдання учня, а далі учень грає самостійно, підбирає ті мовні засоби, які саме він вважає необхідними в ситуації.

Література:

1. Антоненко Л.В. Формування комунікативної компетенції засобами іноземної мови в гімназії №1 «Надія»: досвід /Л.В.Антоненко//Світ виховання. – 2011. – №3. – С.5.
2. Бондар С.О. Висоцька Л.Л. Гавриленко Н.П. Творчий пошук / за ред. К.І.Онищенко. – К.: Рад. школа, 1982. – С.72.
3. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид.стер. – К.: Академвидав, 2009. – С.613.
4. Виготський Л.С. Педагогічна психологія. –М.: Педагогіка, 1991. – С.40.
5. Житник Б.Н.Основи сучасного навчання. Вкладка // Завуч. – 2002. – №1. –С.8.
6. Livingstone С. Role Play in Language Learning / Предисл.и прил.Н.И.Гез. – М.: Вища школа, 1998. – 127 с.
7. Олійник Т.І. Рольова гра у навчанні англ. мови у 6-8кл.: Посібник для вчителя. – К.: Освіта, 1992. – 128 с.
8. Пассов С. И. Коммуникативный метод обучения иноязычн. Говорению / Е.И.Пассов. –М.: Просвещение, 1991. – С.40.
9. Hornby A.S. Oxford Advanced Learning Dictionary of Current English. Sixth edition. – Oxford University Press. – P.1155.